

Проектот е финансиран од Фондација Отворено општество – Македонија

Опсерваторија на медиумските реформи

Четврт финален извештај од набљудувањето на исполнувањето на реформските приоритети од областа на медиумите

Период на известување: 1.7.2017 – 30.9.2018

Овој извештај е резултат на процесот на набљудување на спроведувањето на реформските приоритети (ИРП) од областа на медиумите во рамките на проектот „Опсерваторијата на медиумските реформи“, кој го спроведуваат „Метаморфозис“, „Агора“ и ПИНА. Проектот е поддржан од Фондација Отворено општество во Македонија (ФООМ).

Сите материјали што се производ на овој проект и на спроведеното набљудување се достапни на интернет-страницата дизајнирана за потребите на проектот. Веб-адресата е:

mediaobservatorium.mk

Октомври 2018 г.

Објавените информации и ставови не ги претставуваат официјалните ставови на Фондацијата Отворено општество – Македонија.

Проектот „Опсерваторија на медиумските реформи“ го спроведува Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“ во партнерство со ЗГ „Агора“ - Центар за промовирање на граѓански вредности и ПИНА – Платформа за истражувачко новинарство и анализи.

Содржина

Извршно резиме.....	3
Вовед.....	5
Цели и методологија на набљудувањето	8
Намена и методи на извештајот	8
Истражување	9
Извештаите на Групата на искусни независни експерти предводена од Р. Прибе.....	10
Клучни наоди од набљудувањето	11
1. Јавен радиодифузен сервис	11
2. Владино рекламирање	14
3. Пристап до информации	15
4. Клевета.....	19
Користена литература.....	21

Кратенки

РМ – Република Македонија;

ЕУ – Европска Унија;

ЕК – Европска комисија;

ИРП – Итни реформски приоритети; реформски приоритети;

ААВМУ – Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги;

ЕСЧП – Европски суд за човекови права;

ЗНМ – Здружение на новинарите на Македонија

Клучни зборови

Медиа-набљудувач, медиа-набљудување, (итни) реформски приоритети, Прибе, медиуми, јавен радиодифузен сервис, владино рекламирање, пристап до информации, клевета.

Напомени

Текстот е изработен во рамките на проектот „Опсерваторија на медиумските реформи“, што го спроведуваат Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“, „Агора“ Центар за промовирање на граѓански вредности и Платформата за истражувачко новинарство и анализи (ПИНА), со финансиска поддршка од Фондацијата Отворено општество – Македонија.

Содржината на текстот е единствена одговорност на авторите и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Фондацијата Отворено општество – Македонија.

Извршно резиме

Овој финален извештај ги презентира генералните резултати од набљудувањето на исполнетоста на Итните реформски приоритети (ИРП) што се однесуваат на слободата на изразувањето, во периодот од 1 јули 2017 до 30 септември 2018 година, во рамките на проектот „Опсерваторија на медиумските реформи“, кој го спроведуваат Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“, ЗГ „Агора“ Центар за промовирање на граѓански вредности и Платформата за истражувачко новинарство и анализи (ПИНА), со финансиска поддршка од Фондацијата Отворено општество – Македонија.

Набљудувањето, чиј предмет беа четирите столба на ИРП, ги утврди следните клучни наоди:

- **Јавен радиодифузен сервис** – новото буџетско финансирање на МРТ покажа дека е на пониско ниво од претходно и оти нема да ги задоволи потребите за нормално функционирање на јавниот сервис. Затоа во јули 2018 година со ребаланс на буџетот Собранието додели дополнителни 3 милиони евра за тековната година. Започнатите промени во медиумската легислатива не добија своја завршница во Собранието. Во законодавниот дом сè уште не се изгласани потребните измени на предметниот закон. Програмскиот совет на МРТ, во чиј состав има членови кои се поранешни носители на јавни функции, го реизбраа актуелниот директор на МРТ. Програмските сервиси на телевизијата се во истиот формат и покрај законската обврска за четврт ТВ-канал. Не се забележани никакви реформски зафати за унапредување на работата и на квалитетот на програмската/содржинската понуда во јавниот сервис. Започнато, но неисполнето
- **Владино рекламирање** – иако се укинати владините реклами на домашните медиуми, Владата не обезбеди детаљни објаснувања за низа специфики за обезбедување целосна транспарентност и отчетност, преку објава на правилници, процедури или протоколи. Дополнително во Членот 102 од Предлог-законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги е оставена можноста за рекламирање на Владата, владините институции и другите јавни претпријатија. Делумно исполнето
- **Пристап до информации** – Покрај мерките за отворање на јавните бази за новинарите, донесени од Владата, некои министерства отворија онлајн-пристап за пошироката јавност до податоци за трошењата, тендерските договори и набавките. Останува непроменета состојбата врзана за измени и дополнувања на Законот за пристапот до информации од јавен карактер. По повикот до широка и експертската јавност за сугестии за измени, не се формирани работни групи при Министерството за правда не е започната некаква активност во оваа насока. Дополнителна отежнувачка околност е нефункционалноста на Комисијата. Таа функционира без претседател и без два члена, со што нема мандат да донесува решенија по жалби за пристап до информации од јавен карактер. Кадровското екипирање на Комисијата се очекува да заврши до крајот на 2018 година. Делумно исполнето

- **Клевета и навреда** – Во оваа област нема никакви промени и поместувања во периодот на следење и известување. И покрај евидентираниите намалени тужби и спорови против новинари за клевета и навреда, сè уште останува дилемата кај судовите дали онлајн-медиумите и нивните вработени ќе се третираат како медиуми/новинари. Судската пракса покажува дека има произволно толкување за овие субјекти и за новинарите што работат во овој тип медиуми на што професионалната НВО-заедница константно реагира. На формалните административно-правни реакции се уште нема одлука од повисоките судски инстанции. Не е преземена иницијатива за ревидирање на Законот за граѓанската одговорност за клевета и навреда и на процедуралните правила со цел да се усогласат со практиката на Европскиот суд за човековите права. Владата не почнала координација со стручната јавност во оваа насока.

Целосно
неисполнето

Опсерваторијата на медиумските реформи ќе продолжи со следењето на исполнувањето на Итните реформски приоритети и во наредниот период, презентирајќи ги резултатите во форма на периодични извештаи, вести и истражувачки стории за што поголемо вклучување на граѓаните на Република Македонија во демократските процеси. Сите резултати од следењето се достапни на македонски и на албански јазик на веб-локацијата MediaObservatorium.mk.

Вовед

Политичката криза во Република Македонија го достигна својот врв во текот на 2015 година, кога беше проследена со: објавување прислушувани разговори на високи функционери на власта и лидери на политичките партии, поднесување кривични пријави за незаконско објавување на овие материјали, како и голем број протести во знак на револт поради објавените снимки и содржините во нив. Поради размерите на оваа криза и нејзината природа, беше вклучен меѓународниот фактор, под чие лидерство се водеа преговори за помирување и разрешница. Политичките партии со посредништво на меѓународната заедница, предводена од ЕУ и од САД, постигнаа компромисен договор во јуни 2015 година – Договорот од Пржино¹, со кој политичките партии потписнички се договорија за крајно решавање на кризата, како и за преземање системски решенија и реформи за исполнување на препораките дадени од Европската комисија, во рамките на овој договор, но и со претходните процеси за исполнување на условите на земјата за отворање преговори за членство во Европската Унија и во НАТО.

Непосредно со потпишувањето на Договорот од Пржино, Европската комисија за Македонија подготви и посебен документ со реформски приоритети (Urgent Reform Priorities – Итни реформски приоритети; ИРП) за Македонија², кои земјата треба да ги исполни во областите на владеење на правото, деполитизација на јавната администрација, слободата на изразување и изборните реформи.

Итните реформски приоритети (ИРП) се документ кој се надоврзува на Извештајот на експертскиот тим предводен од Рајнхард Прибе³. Тој е поделен на пет поглавја: Владеење на правото и правосудство; Деполитизација на јавната администрација; Изборни реформи; Спроведување на препораките на Анкетната комисија за настаните од 24 декември; Медиуми: слобода на изразувањето.

Во согласност со преговорите за постигнување на Договорот од Пржино, но експлицитно и со реформските приоритети, реформите во областа на медиумите и слободата на изразување се од суштинско значење за развој на транспарентна, демократска и слободна власт во земјата. Конкретно, реформите во областа „Медиуми: слобода на изразување“ имаат цел да се постигне напредок и да се решат проблемите во четири сфери: јавен радиодифузен сервис, владино рекламирање, пристап до информации и клеветата.

Важноста на реформите во медиумите и слободата на изразување ја препозна и актуелната власт, која предвиде мерки и активности од оваа сфера во нејзината програма за работа на Владата 2017-2020⁴, како и во рамките на планот „3-6-9“⁵. Во согласност со овие документи, Владата се заложи во делот на медиумите да гради партнерство со асоцијациите и

¹ Przino Agreement – Agreement in Skopje to overcome political crisis, 2 June 2015, Skopje https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_agreement.pdf

² Итни реформски приоритети – превод на македонски јазик: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_mk.pdf. Во оригинал на англиски: Urgent Reform Priorities for Macedonia, Европска комисија, ГД Добрососедска политика и преговори за проширување, јуни 2015 https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_en.pdf

³ Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

⁴ Програма за работа на Владата на РМ, http://vlada.mk/sites/default/files/programa/2017-2020/Programa_Vlada_RM_Juni_Dekemvri_2017.pdf

⁵ Влада на РМ, план „3-6-9“, <http://vlada.mk/plan-3-6-9>

со граѓанскиот сектор за да го ослободи медиумскиот простор од какви било институционални или персонални влијанија, вклучително и од финансиска зависност.

Проектот „Опсерваторија на медиумските реформи“ ги следеше процесите и исполнувањето на ИРП во делот за медиуми и слобода на изразување во периодот помеѓу 1.7.2017 и 30.6.2018 година објавувајќи периодични извештаи и новинарски стории поврзани со четирите области во медиумската сфера за кои беше посочена потребата од реформи со што на јавноста ѝ се овозможи увид во извршувањето на реформските процеси во овие области кои произлегуваат од документите донесени од домашните политички чинители и меѓународната заедница со цел разрешување на долгогодишната политичка криза во РМ.

Според [Првиот периодичен извештај од проектот](#)⁶, реформите се засноваат на [првиот](#)⁷ и [вториот](#)⁸ извештај на експертскиот тим предводен од Рајнхард Прибе од јуни 2015 и септември 2017, [Итните реформски приоритети на ЕУ за Македонија - ИРП за Македонија](#)⁹ и Договорот од Пржино¹⁰ донесени во јуни 2015 година.

И покрај заложбите на Владата да гради партнерство со асоцијациите и со граѓанскиот сектор во сферата на медиумите, таа сфера сè уште не е ослободена од институционални или персонални влијанија поради бавноста со која Собранието ги носи потребните законски измени.

Во периодот на следење на процесите нема никакви поместувања во делот на конкретни промени на законската регулатива со која тие би се забрзале и која би служела како основа за независност, деполитизација и департизација на јавните институции. Владејачката коалиција преку своите претставници во Собранието на РМ не ги донесе и не ги усвои потребните измени на Законите¹¹ од приоритетите според Прибе, кои се однесуваат на сферата на медиумите: слобода на изразување. Иако во некои од четирите столба¹² со кои се цени слободата на изразување има значителен напредок, недонесувањето на клучните законски измени го кочат реформскиот процес.

Таквата неизвесна и непроменета медиумска атмосфера ја покажува и [извештајот на Европската радиодифузна унија \(EBU\)](#)¹³, според кој довербата на македонските граѓани во медиумите од земјата е меѓу најниските во Европа. Ваквото мислење на граѓаните за медиумите е нотирано и во [извештајот на американскиот Стејт департамент](#), кој реферира на медиумските

⁶ Опсерваторија на медиумските реформи, Прв периодичен извештај од набљудувањето на исполнувањето на реформските приоритети од областа на медиумите http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2017/11/OMR_izveshtaj_1.pdf

⁷ Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

⁸ The former Yugoslav Republic of Macedonia: Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues 2017, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2017.09.14_seg_report_on_systemic_rol_issues_for_publication.pdf

⁹ Итни реформски приоритети – превод на македонски јазик: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_mk.pdf. Во оригинал на англиски: Urgent Reform Priorities for Macedonia, Европска комисија, ГД Добрососедска политика и преговори за проширување, јуни 2015 https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_en.pdf

¹⁰ Przino Agreement – Agreement in Skopje to overcome political crisis, 2 June 2015, Skopje https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_agreement.pdf

¹¹ Закон за аудио и аудиовизуелните медиумски услуги; Закон за слободниот пристап до информации од јавен карактер; Закон за граѓанската одговорност за клевета и навреда.

¹² јавен радиодифузен сервис, владино рекламирање, пристап до информации и клевета

¹³ <http://mediaobservatorium.mk/doverbata-vo-mediumite-vo-makedonija-megu-najniskite-vo-evropa/>

состојби во текот на 2017 година, а кој беше објавен во април годинава¹⁴. Од друга страна пак, [во извештајот на ЕК](#) за напредокот на Македонија објавен на 17.4.2018¹⁵, во делот кој се однесува на медиумите, се вели дека има напредок во слободата на изразување споредена со претходниот период. Дополнително, во него е нотиран пад во притисокот врз новинарите. Унапредување на состојбите во медиумската сфера во Македонија забележуваат и „[Репортери без граници](#)“, кои во својот извештај¹⁶ земјата ја унапредуваат од 111 на 109 место според Индексот на слободата на медиумите во светот.

Од друга страна, македонската новинарска заедница сè уште се жали дека и по промената на власта, [новинарите се соочуваат со притисоци](#)¹⁷. Праксата со која продолжува неказнивоста на насилниците кон новинарите ја нотира и Здружението на новинарите на Македонија (ЗНМ) во својот [Билтен](#)¹⁸ (април, мај и јуни 2018). Од 50 случаи во кои се нападнати новинари при извршување на своите професионални задачи, оваа година само еден е завршен со пресуда за напаѓачот.

¹⁴ <http://mediaobservatorium.mk/stejt-departmentot-vide-potchineti-mediumi-napadi-vrz-novinari-i-nedoverba-na-javnosta/>

¹⁵ <http://mediaobservatorium.mk/ek-ima-napredok-vo-slobodata-na-izrazuvane-namalen-e-pritisokot-vrz-novinarite/>

¹⁶ <http://mediaobservatorium.mk/reporteri-bez-granitsi-omrazata-kon-novinarstvoto-e-zakana-za-demokratijata/>

¹⁷ <http://mediaobservatorium.mk/novinarite-se-soochuvaat-so-pritisotsi-i-po-promenata-na-vlasta-2/>

¹⁸ <http://znm.org.mk/wp-content/uploads/2018/07/Билтен-на-Здружението-на-новинарите-на-PM-април-мај-јуни-2018.pdf>

Цели и методологија на набљудувањето

Намена и методи на извештајот

Овој извештај е наменет, пред сè, за информирање на општата јавност или граѓаните за процесот на исполнување на ИРП од областа на медиумите, на разбирлив начин, приспособен за пошироката јавност и за неекспертската публика. Дополнително, извештајот ги информира и другите заинтересирани страни: медиумите, институциите и граѓанскиот сектор.

Извештајот има цел да обезбеди соодветни информации за прогресот на спроведувањето на предвидените реформи во областа на медиумите.

Овој извештај е подготвен во согласност со посебно развиена методологија за набљудување, која опфаќа низа активности и мерки за прибирање податоци и за следење на процесите на реформите. Методологијата се заснова на спроведување низа истражувачки активности, почнувајќи од анализа на актуелната правна рамка и состојбите во областа медиуми и слободно изразување, спроведување на дневно и периодично набљудување и на истражувачки анализи, организација на фокус-групи со клучни информирани лица и сл.

Деск-истражувањето е фокусирано на прибирање податоци и на анализа на сите релевантни документи што се однесуваат на исполнување на ИРП во областа на медиумите, како што се годишните извештаи на ЕУ за Македонија, извештаите на Прибе, како и документите и извештаите на националните институции или организации што се однесуваат на реформските приоритети во медиумите. Овие податоци се обезбедуваат преку различни канали на информации, вклучително и од мрежите на соработници во граѓанскиот и во медиумскиот сектор, како и од самите институции преку Законот за слободниот пристап до информациите од јавен карактер.

За подобро и тековно следење на состојбите со исполнувањето на медиумските реформи, во рамките на проектот се спроведат активности на **периодично и на дневно набљудување** на релевантни веб-страници за содржини поврзани со медиумските реформи.

Проектните активности опфаќаат спроведување на одржување состаноци на две **фокус-групи** за да се добијат информации од клучни информирани лица и експерти од области поврзани со исполнувањето на ИРП од граѓанскиот, академскиот, приватниот и од владиниот сектор. Сознанијата од првата фокус-група, одржана на 9 октомври 2017 г., се вградени во резултатите од набљудувањето и послужија како насоки за понатамошните активности за набљудување и за новинарски истражувања.

За презентација на наодите од набљудувањето и за да се поттикне поширок дијалог меѓу креаторите на политики и другите чинители или јавноста, се предвидуваат **две јавни дебати**, кои имаат цел да го вклучат граѓанското општество во овие процеси.

Резултатите од набљудувањето се објавувани во форма на **периодични (квартални) анализи и завршна анализа**. На ниво на проектот, овие информации ќе бидат дополнети со **истражувачки написи**, преку кои на граѓаните ќе им се предочат дополнителни сознанија за контекстот, претходните состојби што довеле до тековните ситуации, како и обврските што се преземени од институциите во РМ за да се исполнат реформските приоритети.

Набљудувањето се спроведува од страна на мултидисциплинарен тим на проектот, составен од членови на трите партнерски организации со комплементарна експертиза (новинари, медиумски експерти и правници).

Според Методологијата, истражувачките активности утврдуваат четири нивоа на исполнетост на обврските што произлегуваат од ИПР во областа „Медиуми: слобода на изразување“. Тие четири нивоа се:

1. Целосно неисполето – ништо конкретно не е почнато.
2. Започнато, но неисполнето – со почнати активности за промена на легислатива.
3. Делумно исполнето – спроведени се законски промени, без почната имплементација.
4. Целосно исполнето – реформите се спроведени во целост.

При визуелниот приказ, за полесна комуникација со широката јавност, се користат кодови на бои за секое од овие утврдени нивоа на исполнетост (црвена, портокалова, жолта и зелена).

1. Целосно неисполето – ништо конкретно не е почнато.	
2. Започнато, но неисполнето – почнати активности за промена на легислатива.	
3. Делумно исполнето – спроведени се законски промени, без почната имплементација.	
4. Целосно исполнето – реформите се спроведени во целост.	

Слика 1: Нивоа на исполнетост и кодови на бои.

Активностите за набљудување на состојбите ги спроведува мултидисциплинариот тим на проектот, составен од членови на трите партнерски организации со комплементарна експертиза (новинари, медиумски експерти и правници).

Истражување

Реформските приоритети од сферата „Медиуми: слобода на изразување“ предвидуваат низа конкретни мерки и активности кои релевантните институции во земјата треба да ги преземат заради постигнување напредок кон демократизација и добро владеење. Овие мерки и активности се поделени во четири столба на спроведувањето на предвидените реформи од областа на медиумите: Јавен радиодифузен сервис, владино рекламирање, пристап до информации и клевета. Во рамките на секој од столбовите се предвидуваат дополнителни дејства што придонесуваат за исполнување на целта на главниот столб. Според ИПР, реформите што треба да се исполнат во оваа сфера се:

Јавен радиодифузен сервис: да се обезбедат видливи докази за реформи во јавниот радиодифузен сервис во поглед на политиката на работење, организацијата, едукацијата и уредништвото и недостигот од политичка независност, недостигот од балансирано известување, како и обезбедувањето информативна, висококвалитетна содржина.

Владино рекламирање: да се воспостават строги правила за владино рекламирање засновани на транспарентни, објективни и недискриминаторски критериуми; да се обезбеди целосна транспарентност на владиното рекламирање и да се развие механизам за неплатени објави на јавниот сервис кои се навистина од јавен интерес.

Пристап до информации: да се адресираат главните пречки со кои се соочуваат новинарите при добивањето јавни информации.

Клевета: Намалување на бројот на случаи на клевета преку ревидирање на законодавството, на процедуралните правила, поддршка и промоција на поголемо користење на саморегулацијата како алтернатива за судско постапување и гарантирање и спроведување, на политичко ниво, на практикувањето соодветно самоограничување од политичарите и од јавните функционери за да не се поведува постапка за клевета, во согласност со принципите на ЕСЧП.

Извештаите на Групата на искусни независни експерти предводена од Р. Прибе

Следењето на имплементацијата на реформските приоритети редовно се извршува од страна на Европската комисија, односно групата на независни високи експерти што таа ја формира за анализа на ситуацијата и за обезбедување препораки за системските прашања во однос на владеењето на правото, а кои се поврзани со следењето на комуникациите откриено во пролетта 2015 година.

Првиот извештај на групата експерти, кој беше објавен во јуни 2015 година, ги констатира клучните недостатоци и проблеми од медиумската сфера во земјата и даде препораки за нивно решавање веднаш по извршување на реформите во власта и во институциите. Клучните проблеми што беа наведени се поврзани со политичкото и финансиско влијание врз јавниот радиодифузен сервис и врз другите медиуми, владиното рекламирање, пристапот до информации од јавен карактер и клеветата.

Во септември 2017 година, Групата на искусни независни експерти го подготви новиот извештај, со кој се направи проценка на прогресот во адресирањето на нивните претходни наоди и препораки дадени во првиот извештај во 2015 година. Со овој извештај во голема мера беа констатирани претходните проблеми и предизвици во медиумската сфера и слободата на изразување и е забележан низок или ограничен степен на исполнување на предвидените реформи. Имајќи го предвид тоа, и понатаму остануваат да важат препораките дадени во првиот извештај во 2015 година, а дополнително се дадени и нови препораки. Новите препораки од извештајот во 2017 г. се однесуваат на изградба на владина стратегија за исполнување на реформите во медиумите, базирана на соодветна анализа и на планирање на транспарентен и партиципативен начин со претставниците на сите релевантни чинители од јавниот и од приватниот сектор. Препораките се однесуваат и на подобрувањето на капацитетите на самите медиуми и на зајакнувањето на нивната улога за отчетна држава, истражувачко новинарство и сл. Другите препораки се однесуваат на подобрување на функционирањето на Македонската радио-телевизија (МРТ) во поглед на нејзината независност и ефективно управување и работа, како и транспарентност и отчетност кон сите чинители. Исто така, треба да се разјасни ситуацијата на финансирање на Агенцијата за аудио и аудио-визуелни услуги за да се обезбеди нејзината независност и независноста на нејзиниот Совет.

Имплементацијата на ИРП, исто така, е набљудувана од други меѓународни институции и организации, како и од граѓанскиот сектор и од медиумите во Македонија. Нивните наоди и заклучоци се, генерално, во линија на констатираните состојби и идентификуваните проблеми и предизвици со извештаите на Прибе.

Од друга страна, Владата на Република Македонија и другите институции информираат за нивните активности за исполнување на реформските приоритети. Во досегашниот период од анализата на нивните информации и документи, се забележува дека дел од предвидените реформи се во тек на нивната реализација.

При подготвувањето на извештајот од набљудувањето, покрај двата извештаја од Рајнхард Прибе, беа користени новинарските производи од новинската агенција „[Мета](#)“, сториите од [ПИНА](#), извештаите од набљудувањата на [ААВМУ](#) регуларните и изборните и наодите искажани од одржаните состаноци на фокус-групата составена од медиумски професионалци за потребите на овој проект.

Клучни наоди од набљудувањето

Започнато, но
неисполнето

1. Јавен радиодифузен сервис

Во рамките на првиот столб на ИРП во областа на медиумите, дадени се јасни препораки:

„да се обезбедат видливи докази за тековните реформи во јавниот радиодифузен сервис во поглед на политиката на работењето, организацијата, едукацијата и уредништвото, кои се насочени кон зафаќање со критиките редовно искажувани во минатото во врска со недостигот од политичка независност, недостигот од балансирано известување, како и обезбедувањето информативна, висококвалитетна содржина“.

1.1. Реформите во јавниот радиодифузен сервис сè уште се невидливи како за стручната, така и за општата јавност. Покрај укинувањето на радиодифузната такса¹⁹, која беше обврска за граѓаните, не се случија значајни промени во унапредувањето на функциите, обврските и улогата што би требало да ја има јавниот радиодифузен сервис - МРТ. [Мониторингот и стручните анализи](#)²⁰ направени од страна на цивилниот сектор покажаа недостаток на транспарентност при работата на раководните органи и тела на МРТ, за кои нема информации како работеле, кои се документите и политиките што ги донеле во рамките на нивните надлежности.

Иако беа направени измени во начинот на финансирање на МРТ, тие не гарантираа програмско унапредување, ниту финансиска консолидација. Дел од професионалните здруженија сметаа дека буџетот што го планира Владата нема да биде доволен за нејзино непречено функционирање, а тоа го покажаа анализите на буџетот на РМ, како и анализите на финансиското работење на МРТ и [Буџетската анализа](#)²¹ за 2017 година, која покажува дека со вака поставените проекции, МРТ ќе има помал буџет, и тоа помеѓу 5 и 7 милиони евра. Од друга страна, [МРТ соопшти](#)²² дека проблемот со долговите би бил решен доколку МРТ кон УЈП не би имала побарувања од 34 милиони евра.

За сè уште присутната политизираност и пристрасност на јавниот сервис јасно укажуваа извештаите на ААВМУ од следењето²³ на медиумското известување за време на локалните избори во 2017 година. ААВМУ во два извештаја во наодите од набљудувањето

¹⁹ Предлог-закон за изменување на Законот за аудио и аудиовизуелните медиумски услуги, по скратена постапка <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=d9c2f24d-4522-4e39-aab6-0c9bf85ebbd9>

²⁰ <http://meta.mk/aavmu-mora-da-bide-vistinski-nositel-na-politiki-za-mediumite-ne-samo-regulator/>

²¹ Т. Блажевски. (20.09.2017.) Контраспин: МРТ ќе има помал буџет за 5 до 7 милиони евра! Вистиномер.

<http://vistinomer.mk/kontraspin-mrt-ke-ima-pomal-budhet-za-5-do-7-milioni-evra/>

²² Мета.мк. (03.11.2017.) МРТ: Ние должиме многу, ама и УЈП ни должи 34 милиони евра.

<http://meta.mk/mrt-nie-dolzime-mnogu-ama-i-ujp-ni-dolzhi-34-milioni-evra/>

²³ АВМУ. Десетдневни извештаи од мониторингот на медиумското известување за локалните избори 2017 година.

<http://avmu.mk/%d0%b4%d0%b5%d1%81%d0%b5%d1%82%d0%b4%d0%bd%d0%b5%d0%b2%d0%bd%d0%b8-%d0%b8%d0%b7%d0%b2%d0%b5%d1%88%d1%82%d0%b0%d0%b8-%d0%be%d0%b4-%d0%bc%d0%be%d0%bd%d0%b8%d1%82%d0%be%d1%80%d0%b8%d0%bd%d0%b3%d0%be/>

констатира неизбалансираност кај јавниот радиодифузен сервис. Во својот [4. десетдневен извештај](#)²⁴ за Првиот програмски сервис, АВМУ констатираше: „...на моменти некритички правеше избор при пренесувањето ставови на најголемата опозициска партија (на пример, четири пати на иста тема пренесуваше реакции на ВМРО-ДПМНЕ против Рашковски – генералниот секретар на Владата). На тој начин, МТВ1 не се придржуваше до определбата од своите правила за медиумско покривање на локалните избори, според која во вестите до почетокот на изборната кампања ќе обезбеди избалансираност во известувањето за активностите на политичките партии од власта и од опозицијата што се претставени во Собранието на Република Македонија...“ Во својот [5. десетдневен извештај](#)²⁵, АВМУ констатира прекршување на одредбите од Изборниот законик, односно емитување изјави од носител на јавна функција во текот на изборниот молк за вториот изборен круг од локалните избори.

Четвртиот телевизиски канал на МРТ, за кој беа донесени законски измени пред 2 години, сè уште не започна да работи. На овој канал треба да се емитува програма само на албански јазик додека програмите на јазиците на другите етнички заедници ќе се емитуваат на постојниот канал. За ваквата нова програмска поставеност, како и за состојбите со кадровската екипираност на јавниот радиодифузер беше дискутирано и [внатре во МРТ](#)²⁶ и на [дебатата](#)²⁷ посветена на состојбите во МРТ, која беше организирана од ОБСЕ во ноември минатата година.

Дополнителни негативни реакции предизвика одлуката на Програмскиот совет на МРТ [повторно да го избере](#)²⁸ актуелниот директор, од 13 пријавени кандидати на конкурсот објавен во јануари 2018 година. Овие [реакции меѓу стручната јавност](#)²⁹ се појавија поради контроверзите што го следеа неговиот претходен мандат.

Во јули 2018 намалените финансиски средства за МРТ беа дополнети кога со [ребаланс, на буџетот во Собранието](#) беа доделени дополнителни 3 милиони евра буџетски средства.³⁰ [Годишниот извештај](#)³¹ за работата на МРТ во 2017 година беше доставен на 30.3.2018 до Собранието на РМ и беше разгледан и усвоен на [пленарна собраниска седница](#) во август 2018³²

Истата собраниска динамика се повтори и со [годишниот извештај](#)³³ за 2017-та поднесен од Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги. Тој беше констатиран на

²⁴ АВМУ. Локални избори 2017: Извештај од мониторингот за медиумското известување за периодот од 6 до 15 септември 2017. <http://avmu.mk/wp-content/uploads/2017/09/Izvestaj-za-period-od-6-do-15-septemvri-2017.pdf>

²⁵ АВМУ. Локални избори 2017: Извештај од мониторингот за медиумското известување за периодот од 16 до 24 септември 2017. <http://avmu.mk/wp-content/uploads/2017/09/Izvestaj-od-monitoring-za-lokalni-izbori-2017-za-period-od-16-do-24-septemvri.pdf>

²⁶ М. Атанасоска-Манасиева (30.11.2017) МТВ дише на стари апарати, има слаб видеосигнал, а за второ аудио нема абер, Опсерваторија на медиумските реформи. <http://mediaobservatorium.mk/mtv-dishe-na-stari-aparati-ima-slab-videosignal-a-za-vtoro-audio-nema-aber/>

²⁷ Опсерваторија на медиумските реформи (27.11.2017), Програмите на МРТ на јазиците на националностите едвај составуваат крај со крај, <http://mediaobservatorium.mk/programite-na-mrt-na-jazitsite-na-natsionalnostite-edvaj-sostavuvaat-kraj-so-kraj/>

²⁸ <http://mediaobservatorium.mk/marjan-tsvetkovski-reizbran-za-direktor-na-mrti-ten-od-13-prijaveni-kandidati/>

²⁹ <http://mediaobservatorium.mk/znm-reizborot-na-tsvetkovski-za-direktor-ne-odi-vo-prilog-na-reformite-na-mrt/>

³⁰ <http://meta.mk/staro-noviot-menadhment-na-mrt-dobi-infuzija-od-3-milioni-evra-infografik/>

³¹ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=a5cac699-06a1-46bb-ac76-5b135b3766e8>

³² <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=72ca896a-dfae-4d03-80e1-68a7e3c56b16>

³³ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=967e5063-679b-4d12-8c2d-efa93f419d98>

[седница](#) на Комисијата за транспорт, врски и екологија³⁴, од која беше доставен извештај до Собранието за натамошна процедура. На 23.7.2018 на пленарна седница на Собранието беше констатиран годишниот извештај за работата на АВМУ за изминатата 2017 година.

1.2. Реформскиот застој во Јавниот радиодифузен сервис се одвиваше во слична корелација со застојот во измените и унапредувањето на медиумската регулатива.

По низа [дебати и консултации](#)³⁵, на крајот на февруари 2018, [Владата го усвои](#)³⁶ Предлог-законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, кој потоа беше испратен во Собранието на расправа и негово изгласување. Во текот на март 2018 за [Предлог-законот](#)³⁷ се [дебатираше](#)³⁸ на неколку собраниски комисии во Собранието. Динамиката со која се разгледуваше Законот за АВМУ во собраниските тела индицираше дека тој нема да биде усвоен за брзо време. За ваквите индиции [со свој став се огласи](#) првиот човек на ресорното министерство, Дамјан Манчевски, обвинувајќи ја опозицијата дека ги кочи процесите³⁹. Од друга страна, опозициската ВМРО-ДПМНЕ побара [исклучување на јавноста](#)⁴⁰ за расправата за кандидатите за членови на Комисијата при ААВМУ и за членови на Програмскиот совет на МРТ. Дополнително, опозициската партија се противи на предложената законска одредба членовите на раководните тела да бидат [обврзно препорачани од цивилниот сектор](#)⁴¹.

Реформските зафати беа забавени, законските измени сè уште не ја поминаа собраниската процедура и покрај [реакциите](#)⁴² и [јавните настапи](#)⁴³ на цивилниот сектор, на стручната НВО-заедница, а со цел забрзување на процесите во Собранието при донесувањето на законските промени и потоа нивна примена.

Делумно
исполнето

³⁴ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=967e5063-679b-4d12-8c2d-efa931419d98>

³⁵ <http://mediaobservatorium.mk/predlog-zakonot-za-avmu-povtorno-na-meta-na-ekspertite-i-felata/>

³⁶ <http://mediaobservatorium.mk/vladata-go-usvoi-predlog-zakonot-za-audio-i-audiovizuelni-mediumski-uslugi/>

³⁷ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=e71f01ff-4bd8-428a-b45e-ccf4687b774a> (последно мемориран линк на 30.9.2018 г. во 16:50 ч)

³⁸ <http://mediaobservatorium.mk/so-serija-zabeleshki-zakonot-za-avmu-slednata-nedela-odi-na-plenarka-vo-sobranieto/>

³⁹ <http://mediaobservatorium.mk/manchevski-opozitsijata-chetiri-mesetsi-gi-kochi-mediumskite-zakoni/>

⁴⁰ <http://mediaobservatorium.mk/vmro-dpmne-ne-saka-javna-rasprava-za-kandidatite-za-aavmu-i-sovetot-na-mrt/>

⁴¹ <http://mediaobservatorium.mk/vmro-dpmne-bara-nevlatinite-da-ne-izdavaat-preporaki-za-chlenovite-na-sovetite-na-aavmu-i-mrt/>

⁴² <http://mediaobservatorium.mk/znm-bara-da-se-prekine-mandatot-na-chlenovi-na-sovetite-na-mrt-i-na-aavmu/>

⁴³ <http://mediaobservatorium.mk/reformite-vo-mediumskata-sfera-mora-da-prodolzhat-poseopfatno/>

2. Владино рекламирање

Согласно ИРП, за областа „владино рекламирање“ РМ треба да го исполни следното:

- „да се воспостават строги правила за владино рекламирање засновани на транспарентни, објективни и недискриминаторски критериуми;
- да се обезбеди целосна транспарентност на владиното рекламирање (не само во поглед на трошењето на јавните финансии, туку и во поглед на примателите и содржините);
- да се развие механизам за неплатени објави на јавниот сервис кои се навистина од јавен интерес“.

По донесената [владина мерка](#)⁴⁴ од 22.8.2017 година, со која се укинаа сите владини реклами во медиумите, сè уште не се донесени и објавени никакви документи со кои прецизно се одредуваат правила за евентуално Владино рекламирање преку социјалните мрежи кои се посочени како исклучок. Дополнително, не е познато дали се подготвува или е веќе подготвен каков било документ со кој се утврдуваат критериумите за дефинирање на поимот јавен интерес и соодветните теми од јавен интерес, а за кои ќе комуницира со граѓаните преку неплатени објави на Јавниот радиодифузен сервис.

Од Владата сè уште не се дадени детаљни објаснувања за неколку специфики во поглед на оваа проблематика и останаа непрецизирани неколку прашања, кои се наметнуваат:

- 1.1. Дали Владата ќе плаќа реклами кога ќе комуницира со јавноста преку јавниот радиодифузен сервис МРТ?
- 1.2. Дали Владата, кога информира дека ќе комуницира со јавноста преку социјалните мрежи, планира да плаќа за продукција на рекламни спотови или објави, кои понатаму ќе се емитуваат како платени реклами на „Фејсбук“, „Твитер“ и на други социјални мрежи?
- 1.3. На кој начин Владата ќе ги употреби своето одделение за односи со јавноста и неговите вработени во функција на нејзина проактивна улога при комуникација со јавноста преку „Фејсбук“, „Твитер“ и други социјални медиуми?

Можноста за рекламирање на Владата, Владините институции и другите јавни претпријатија е оставена во новиот предлог Предлог-закон за измена и дополнување на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, [во Членот 102 од Предлог-законот](#)⁴⁵, каде што се вели дека горенаведените институции доколку имаат предвидени средства за комуникација со јавноста „...се должни да ги реализираат на недискриминаторен, објективен и транспарентен начин во постапка утврдена со Законот за јавните набавки...“.

Иако е најчесто присутна комуникацијата на владините институции и индивидуалци со јавноста преку социјалните мрежи „Фејсбук“ и на „Твитер“, [од Владата известија дека ќе отворат нов дополнителен канал](#)⁴⁶ за информирање и за комуникација со јавноста.

[Владиниот портпарол, сепак, појасни](#)⁴⁷ дека на онлајн-рекламирање, на „Фејсбук“ и на „Твитер“ се потрошени околу 250 евра.

⁴⁴ <http://vlada.mk/node/13272> (последно мемориран линк на 30.9.2018 г. во 16:50 ч)

⁴⁵ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=e71f01ff-4bd8-428a-b45e-ccf4687b774a>

⁴⁶ <http://meta.mk/vladata-otvora-kanal-za-onlajn-komunikatsija-so-graganite-nema-da-dava-pari-za-reklami/>

⁴⁷ <http://mediaobservatorium.mk/vladata-platila-samo-250-evra-za-reklami-na-fejsbuk-i-tviter/>

Во периодот на следење и известување (1.7.2017 – 30.9.2018) не се забележани спотови, реклами и друга платена комуникација со јавноста преку јавниот сервис, а во функција на промоција на владините активности.

3. Пристап до информации

Делумно
исполнето

За областа пристап до информации од јавен карактер, во рамките на ИРП, се бара:

„да се адресираат главните пречки со кои се соочуваат новинарите при добивањето јавни информации (на пример, неуспехот на релевантни тела да одговорат на многу барања за информации, неоправданото прекумерно користење на категоријата 'доверливо' за документи што не се од таква природа)“.

По донесените одлуки на Владата и низата мерки за подобрување на пристапот до информации од јавен карактер: отворен интернет-пристап до [владиите седници](#)⁴⁸; бесплатен пристап за новинари до Централниот регистар и Катастарот на РМ, сепак, останаа неколку допрезицирања на кои пошироката стручна јавност очекуваше унапредувања и допрецизирања во месеците на следење (1.7.2017-30.9.2018).

Остануваат недореченостите во однос на слободните новинари, кои немаат редакција и не се знае дали овој бесплатен пристап ги исклучува нив, академската заедница, НВО и другите истражувачки институции. Дополнително, не се знае дали досега е именувано овластено лице или функција со надлежност да одбие барање за бесплатен пристап до информациите од двете институции и во кои услови може такво барање да биде одбиено од институцијата имател на информации од јавен карактер.

За пристапот до информации од јавен карактер беше одржана [јавна расправа](#)⁴⁹ за потребата од измени на Законот за пристап до информации од јавен карактер, организирана од Министерството за правда, на која беа изнесени забелешки и податоци што одат во прилог на потребата за промена на постојниот закон. За таа цела Владата најави измена и дополнување на Законот за слободниот пристап до информации од јавен карактер, што во изминатиот период повеќепати беше побарано од различни граѓански организации и медиумски работници. За таа цел МИОА со Министерството за правда и министерот без ресор задолжен за комуникации, отчетност и транспарентност во писмено [обраќање до јавноста](#)⁵⁰ ги повикаа граѓаните, медиумите и граѓанските организации да дадат предлози и сугестии за измена и дополнување на Законот за пристап до информации од јавен карактер.

И покрај најавите за измени на Законот, активностите останаа во рана фаза на подготовки. Како што [известува Министерството за правда во текот на февруари](#), работните групи што треба да прават измени на постојниот Закон сè уште беа во фаза на формирање.

Во текот на периодот на следење, организациите од граѓанското општество во повеќе прилики укажаа на неопходноста од измени и дополнувања на постојниот Закон за пристап до информации од јавен карактер. Ваквите барања беа [јавно искажани](#)⁵¹ преку средствата за јавно информирање.

Главните предизвици што ги нотираа граѓанските организации и експертите од областа се сумирани во документот за јавна политика „[Предлози за менување на Законот за слободниот](#)

⁴⁸ Влада на РМ, <http://vlada.mk/sednici>

⁴⁹ Опсерваторија на медиумските реформи, (19.12.2017) <http://mediaobservatorium.mk/administratsijata-najmalku-odgovara-na-novinarskite-prashana/>

⁵⁰ Опсерваторија на медиумските реформи (20.12.2017) <http://mediaobservatorium.mk/povik-za-predlozi-i-sugestii-za-noviot-zakon-za-sloboden-pristap-do-informatsii/>

⁵¹ <https://www.24.mk/vladata-i-zasegnatite-strani-go-podgotvuvaat-noviot-zakon-za-sloboden-pristap-do-informacii>

[пристап до информации од јавен карактер и подобрување на неговата примена](#)⁵², објавен од ФООМ, сè уште остануваат со оглед на фактот дека не е почната работата на измените и дополнувањата на Законот за пристап до информации од јавен карактер.

До затворањето на овој извештај (30.9.2018) нема информации од Министерството за правда, до каде е процесот за подготвување на измените и дополнувањата на постојниот Закон.

И покрај сите предизвици со кои се соочуваат граѓаните при пристапот до информации од јавен карактер, дополнителна отежнувачка околност е актуелната нефункционалност на [Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информациите од јавен карактер](#). Имено, по [оставката](#) на претседателот на Комисијата, Сламков⁵³, и недостатокот на два члена на Комисијата, ова тело не може да донесува решенија по жалби на граѓани за пристап до информации од јавен карактер. Иако во Собранието беше поништен првиот конкурс⁵⁴ за избор на претседател и два члена, на [29.9.2018 повторно е донесена одлука](#) за јавен оглас за избор на претседател и два члена⁵⁵. И покрај најавените седници на кои требало да се изберат, до затворањето на овој извештај (30.9.2018) сè уште нема информации за избор и комплетирање на Комисијата. Од Секретеријатот на Комисијата информираа дека пристигнатите жалби се процесирани и обработени и се чека на комплетирање на Комисијата која има мандат да ги донесе решенијата по жалбите.

И покрај недонесените законски измени, неколку државни институции ја унапредија својата транспарентност и отчетност кон граѓаните, преку отворените онлајн-податоци, кои ги ставаат на увид на јавноста.

На почетокот на јануари Министерството за финансии објави дека на [Електронскиот систем за јавни набавки \(ЕСЈ\)](#)⁵⁶ ќе се објавуваат и доделените договори при што јавноста ќе има увид во нив. Договорите треба да бидат достапни во рамките на самите известувања за склучената набавка. Владата најави дека оваа мерка е донесена со цел да се спречи обидот за корупција при склучување договори помеѓу државни органи и компании.

Дополнително, Министерството за финансии најави дека во соработка со Меѓународниот републикански институт (ИРИ) подготвува [портал именуван како „Отворени финансии“, чиј почеток на употреба е најавен за крајот на 2018 година](#)⁵⁷. Намената на овој портал е да ги содржи сите податоци за трошењето на парите на граѓаните, намената на потрошеното, како и која институција кому ги уплаќала средствата и за која намена. Од Министерството за финансии известува дека за овај проект ќе ги користат искуствата од Словенија и од Албанија, а достапните податоци би се обновувале на секои две недели.

Министерството за одбрана информира⁵⁸ дека ги отвори за јавноста сите набавки и трошења кои не се од класифициран карактер. Платите на вработените во Министерството, услугите и јавните набавки се јавно достапни на [посебна страница](#) на веб-страницата на институцијата.

Единствената активност во оваа насока беше најавената поблиска соработка дефинирана со потпишан меморандум помеѓу [Здружението на новинарите на Македонија и Комисијата за](#)

⁵² „Предлози за менување на Законот за слободниот пристап до информации од јавен карактер и подобрување на неговата примена“ (12.01.2018) <http://fosm.mk/CMS/Files/Documents/Policy%20Brief%2012-01-2018.pdf>

⁵³ <https://novatv.mk/ostavka-na-slamkov-od-komisijata-za-sloboden-pristap-do-informatsii/>

⁵⁴ На 27.8.2018 е поништен првиот конкурс за избор и именување на претседател на Комисијата и на два нејзини члена

⁵⁵ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=ba4ad232-ca03-4d45-9995-c87b48cd3ae2>

⁵⁶ <https://e-nabavki.gov.mk/PublicAccess/Home.aspx#/home>

⁵⁷ <http://meta.mk/na-portalot-otvoreni-finansii-ke-se-sledi-trosheneto-na-parite-na-graganite/>

⁵⁸ <http://mediaobservatorium.mk/ministerstvoto-za-odbrana-se-otvora-kon-javnosta-i-ke-objavuva-se-shto-ne-e-tajno/>

[заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер](#)⁵⁹. Со тоа се очекува комуникацијата меѓу новинарите, од една страна, и јавните институции, од друга страна, да биде поефикасна и побрза кога се работи за добивање информации брзо потребни при извршување на новинарските задачи.

⁵⁹ <http://mediaobservatorium.mk/znm-dogovori-sorabotka-za-polesen-pristap-na-novinarite-do-informatsii-od-javen-karakter/>

Целосно
неисполето

4. Клевета

Реформските приоритети за медиумите во четвртата област – клевета – предвидуваат:

„...намалување на бројот на случаите на клевета што стигнуваат во судовите, што треба да се постигне преку: ревидирање на законодавството за да се отстранат случаите од типот „чест“, „достоинство“ и „навреда“, што се поведуваат во согласност со законската дефиниција на навреда, а се надвор од опфатот на навреда во смисла на член 10 од ЕКЧП; ревидирање на процедуралните правила за исклучување мали случаи, а наместо тоа зголемување на примената на посредување при нивното решавање; поддршка и промоција на поголемо користење на саморегулацијата како алтернатива за судско постапување; гарантирање и спроведување на политичко ниво на практикувањето соодветно самоограничување од политичарите и од јавните функционери за да не се поведува постапка за клевета, во согласност со принципите на ЕСЧП“.

Согласно извештајот на Прибе од 2017⁶⁰, кој се надоврзува на неговиот извештај од 2015⁶¹, нотирано е намалувањето на судски случаи за клевета и за овој дел од реформскиот пакет се наведува дека не се третира како област што најмногу загрижува.

Во периодот на следење и известување за ИРП (1.7.2017-30.9.2018) нема никакви промени од објавувањето на Првиот периодичен извештај⁶², Вториот периодичен извештај⁶³ и на Третиот периодичен извештај⁶⁴ на Опсерваторијата на медиумските реформи што би укажале на унапредување на состојбите во делот на тужбите по основа на клевета и навреда со кои се соочуваа новинарите и медиумските работници. Нема ниту најава за измени и дополнувања на постојниот Закон за граѓанската одговорност за навреда и клевета. Според истражувачката сторија⁶⁵ на ПИНА - Платформа за истражувачко новинарство и анализи, во Основен суд Скопје 2, евидентно се намалени споровите за клевета и навреда во последните 24 месеци споредено со годините пред 2016 година.

Сепак, судовите имаат различна пракса во толкувањето дали онлајн-медиумот е медиум и дали вработениот во него е новинар или обичен граѓанин. Следствено на ваквото толкување различно се суди и за тужбите за клевета и навреда. За ваквата судска пракса, (Граѓанскиот суд во Скопје и Апелациониот суд, но не и други судови во внатрешноста на земјата) реагира Здружението на новинарите на Македонија барајќи од Врховниот суд да постапи по нивното барање за усогласување на судската пракса. Од ЗНМ информираа дека поднеле и претставка до

⁶⁰ Senior expert group. (14.9.2017.) The former Yugoslav Republic of Macedonia: Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues 2017. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2017.09.14_seg_report_on_systemic_rol_issues_for_publication.pdf стр.24, пасус 122

⁶¹ Европска комисија, ГД Добрососедска политика и преговори за проширување. Итни реформски приоритети за Поранешната Југословенска Република Македонија (јуни 2015) https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_mk.pdf

⁶² http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2017/11/OMR_izveshtaj_1.pdf

⁶³ http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2018/02/OMR_izveshtaj_2.pdf

⁶⁴ http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2018/05/OMR_izveshtaj_3_final.pdf

⁶⁵ <http://mediaobservatorium.mk/sudii-ne-gi-priznavaat-portalite-za-mediumi-vo-sluchajte-za-kleveta-i-navreda/>

Судскиот совет за сите судии што несоодветно и селективно го применуваат Законот за граѓанска одговорност од навреда и клевета⁶⁶.

⁶⁶ <http://mediaobservatorium.mk/znm-neodgovornoto-odnesuvane-na-nekoi-sudii-e-zaobikolen-obid-za-litsentsirane-na-mediumi-i-novinari/>

Користена литература

- Przino Agreement – Agreement in Skopje to overcome political crisis, 2 June 2015, Skopje.
- Итни реформски приоритети за Република Македонија, Европска комисија, ГД Добрососедска политика и преговори за проширување, јуни 2015 г.
- Програма за работа на Владата на РМ 2017-2020 г.
- План „3-6-9“ на Владата на РМ, 2017-2018 г.
- Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in spring 2015.
- Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues, 2017.
- Фондација Отворено општество – Македонија. „Предлози за менување на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер и подобрување на неговата примена“ (12.1.2018)